

PEMIKIRAN TUAN HUSSEIN BIN MUHAMMAD NASIR TENTANG SIFAT-SIFAT TERCELA DAN TERPUJI

Suhanim Abdullah

Abstrak

Tuan Hussein bin Muhammad Nasir merupakan seorang ulama yang berwibawa di Kedah. Beliau banyak menyumbangkan jasa bakti dalam bidang pendidikan dan penulisan. Kertas kerja ini membincangkan pemikiran Tuan Hussein bin Muhammad Nasir tentang sifat-sifat tercela dan terpuji menerusi kitab tulisannya Qatr al-Ghaisiyyah Fi Ilm al-Sufiah. Pengumpulan data dilakukan menerusi kaedah dokumentasi. Analisis data dibuat menerusi kaedah induktif, deduktif dan komparatif. Hasil kajian mendapati bahawa Tuan Hussein memperlihatkan pemikiran tradisionalisme apabila beliau membincangkan tentang sifat-sifat tercela dan terpuji. Menurut Tuan Hussein, seseorang muslim perlu menjauhi sifat-sifat tercela. Seterusnya, seseorang Muslim perlu menghiasi dirinya dengan sifat-sifat terpuji agar menjadi hampir dengan Allah dan hampir kepada kebenaran.

Latar belakang Tuan Hussein bin Muhammad Nasir

Tuan Hussein Muhammad Nasir lahir pada 2 November, 1863 Masihi di Titi Gajah, Alor Setar. Tuan Hussein Muhammad Nasir merupakan keturunan keenam dari ulama besar Sheikh Muhammad Arshad bin Abdullah al-Banjari, pengarang *Sabil al-Muhtadin* yang berasal dari negeri Martapura, Banjarmasin.¹ Ayahnya, Muhammad Nasir merupakan seorang pahlawan Kedah yang ikut berperang bersama-sama Tunku Kudin dalam perang saudara di Selangor. Selepas balik dari Selangor, beliau menceburkan diri dalam bidang perniagaan dan sering berulang-alik di antara Kedah-Burma dan Brunei. Muhammad Nasir berkahwin dengan Tunku Fatimah binti Tunku Mahmud iaitu seorang kerabat Diraja Kubang Pasu. Daripada perkahwinan tersebut, mereka mendapat lapan orang anak iaitu Muhammad Noor, Hussein (Tuan Hussein Muhammad Nasir), Tahir, Kamariah, Muhammad, Aminah, Shamsuddin dan Mansor.² Oleh kerana ayahnya merupakan orang biasa yang berkahwin

---

¹ Ishak Mohd. Rejab. 1993. 'Haji Husain Mohd. Nasir al-Mas'udi al-Banjari'. Ismail Mat (ed.). *Ulama Silam Dalam Kenangan*. Bangi: Penerbit Universiti Kebangsaan Malaysia. Hal.38

² Mustafa Mohd. Isa. 1990. *Alim Ulama di Negeri Kedah: Peranan Dua Orang Tokoh Dalam Perkembangan Persuratan Jawi*. Tesis Ijazah Doktor Falsafah. Pusat Pengajian Ilmu Kemanusiaan, Universiti Sains Malaysia. Pulau Pinang. hal.104-105. Lihat juga Zakaria bin Ahmad Wan Besar. 2009. *al-Jawahir al-Sufiyyah*. Abdul Basir bin Mohamad (ed.). Selangor: Mahzum Book Services.hal.xi

dengan ibunya yang merupakan kerabat Diraja, maka beliau diberi gelaran Megat atau Che Megat sewaktu kecilnya.³

Tuan Hussein Muhammad Nasir dibesarkan oleh datuknya Sheikh Muhammad Taib. Sheikh Muhammad Taib membuka sekolah pondok di Titi Gajah untuk mengajar agama kepada ratusan manusia setiap hari. Di samping mengajar, beliau juga mengarang beberapa buah kitab agama. Sejak kecil Tuan Hussein Muhammad Nasir diberi pendidikan agama dan pelajaran bahasa Arab oleh datuknya, sehingga beliau dapat menguasai ilmu agama dan bahasa Arab ketika umurnya meningkat sembilan belas tahun.⁴ Apabila berusia sembilan belas tahun, Tuan Hussein Muhammad Nasir mula mengembara untuk menuntut ilmu pengetahuan.

Dalam tahun 1881 Masihi/ 1299 Hijrah, beliau mengembara ke Patani untuk menyambung pelajarannya. Tuan Hussein pergi menuntut ilmu di Pondok Bendang Daya, Patani. Beliau berkesempatan berguru dengan Sheikh Wan Mustafa bin Muhammad al-Fatani (Tok Bendang Daya 1). Seterusnya Tuan Hussein berguru pula dengan anak Sheikh Wan Mustafa iaitu Sheikh Abdul Qadir yang dikenali sebagai Tok Bendang Daya II. Semasa menuntut ilmu di Pondok Bendang Daya, beliau bersahabat dengan Wan Ismail bin Mustafa al-Fatani yang juga dikenali sebagai Haji Ismail Cik Dol yang kemudiannya mengasaskan Pondok Gajah Mati di Kedah. Selain itu, Tuan Hussein juga bersahabat dengan Tok Kelaba. Selain belajar di Bendang Daya, Tuan Hussein juga pernah belajar di Pondok Semela, Patani. Datuknya, Sheikh Muhammad Taib pernah menuntut ilmu di Pondok Semela pada zaman remajanya.⁵ Tuan Hussein juga mengembara ke Kelantan, Terengganu, Singapura, Johor, Melaka, Selangor dan Perak. Selain belajar, beliau juga membuat kerja-kerja kampung, mengajar agama di surau dan mengajar kanak-kanak membaca al-Quran.⁶

Tuan Hussein Muhammad Nasir memulakan khidmatnya mengajar agama pada tahun 1890 Masihi apabila kembali dari pengembaraannya. Beliau mengajar di sekolah pondok datuknya di Titi Gajah selama dua tahun.⁷ Pada tahun 1892 Masihi, beliau pergi ke Mekah untuk menunaikan haji. Beliau juga mengambil kesempatan tersebut untuk mendalami ilmu agama di Mekah, dan berpeluang belajar dengan Tuan Sheikh Hasbullah, Tuan Sheikh Nawawi Bentan, Tuan Sheikh Ahmad Lingga, Tuan Sheikh Umar Sumbawa, Tuan Sheikh Umar Bali dan Tuan Sheikh Muhammad Khafat.⁸ Setelah empat tahun menuntut ilmu di Mekah, akhirnya pada tahun 1896 Masihi Tuan Hussein Muhammad Nasir pulang ke Kedah dan sekali lagi menjadi guru di pondok Titi Gajah. Pada kali ini, beliau hanya

---

³Huzaimah Ismail, Baterah Alias dan Nafisiah Abdul Rahman. 2011. 'Hussain Mohd Nasir al-Mas'udi al-Banjari'. Dalam Mohd Rosdi Nik Ahmad (penyusun). *Ilmuan Nusantara: Mutiara Ilmu Tanah Serumpun*. Selangor: PTS Islamika Sdn. Bhd. Hal.172

⁴ Ishak Mohd. Rejab. 1993. *op.cit.* hal.40

⁵Huzaimah Ismail, Baterah Alias dan Nafisiah Abdul Rahman. *op.cit.* Hal.174-175

⁶ Ismail Saleh. 1996. 'Tuan Hussein Muhammad Nasir Kedah (1863-1936)' dalam *Biografi Ulama Kedah Darul Aman*. Alor Setar: Lembaga Muzium Kedah Darul Aman. Hal.54-55

⁷ Ahmad Abdul Garni bin Haji Said. 1976/77. *Tuan Hussein Muhammad Nasir Kedah*. Latihan Ilmiah Ijazah Sarjana Muda Sastera (Sejarah). Kuala Lumpur. Universiti Malaya. Hal.27

⁸ Ismail Saleh. 1996. *op.cit.* hal.55. Lihat juga Zakaria bin Ahmad Wan Besar. *op.cit.* hal.xiii

mengajar di pondok Titi Gajah selama setahun.⁹ Beliau mendirikan lima sekolah pondok di negeri Kedah dan satu sekolah pondok di Seberang Perai.¹⁰

Menjelang tahun 1897 Masihi, bermula satu siri pembukaan dan pengajaran sekolah-sekolah pondok yang ditubuhkan oleh Tuan Hussein Muhammad Nasir sehingga beliau menghembus nafas terakhir. Setelah setahun mengajar di Titi Gajah, penduduk di Alor Ganu menjemput Tuan Hussein Muhammad Nasir untuk mengajar di situ. Tuan Hussein Muhammad Nasir kemudiannya membeli beberapa relung tanah dan membina sebuah surau sebagai tempat mengajar. Inilah pondok pertama yang diasaskan oleh Tuan Hussein Muhammad Nasir.¹¹

Penuntut-penuntut Tuan Hussein Muhammad Nasir di pondok ini terdiri daripada orang kampung yang bersawah padi. Di sini, Tuan Hussein Muhammad Nasir terpaksa mengajar mengenal huruf Jawi dan seterusnya baru dapat mengajar pelajaran agama kepada para penuntut. Apabila berita penubuhan pondok tersebar, banyak orang luar menghantar anak belajar di sini. Ini menyebabkan Tuan Hussein Muhammad Nasir kekurangan tanah untuk menampung jumlah pondok yang semakin bertambah. Hal ini menyebabkan Tuan Hussein Muhammad Nasir terpaksa berpindah ke tempat lain setelah tiga tahun mengajar di sini.¹²

Pada tahun 1900 Masihi, Tuan Hussein Muhammad Nasir mengambil keputusan berpindah ke Bohor dan membeli tanah seluas 20 relung yang terdiri daripada kampung dan tanah sawah. Tuan Hussein Muhammad Nasir juga telah membina surau. Berita mengenai pondok Tuan Hussein Muhammad Nasir di Bohor tersebar ke merata tempat sehingga para penuntut dari luar Kedah, Indonesia dan Patani datang belajar di pondok ini. Terdapat 300 buah pondok didirikan di Bohor, dengan jumlah pelajar seramai 600 orang termasuk penduduk kampung yang belajar secara harian. Para penuntut luar yang tinggal di 300 buah pondok itu dianggarkan melebihi 300 orang, kerana ada penuntut yang mendiami sebuah pondok secara beramai-ramai. Tuan Hussein Muhammad Nasir mengajar di pondok ini selama 12 tahun.¹³ Antara bekas pelajar pondok ini ialah Sheikh Idris al-Marbawi dan Sheikh Ismail Hamzah. Semasa Tuan Hussein Muhammad Nasir mengajar di sini, Tengku Mahmud datang belajar di sini seminggu sekali.¹⁴

---

⁹ Ahmad Abdul Garni. *op.cit.* hal.27

¹⁰ *Ibid.* hal.56-59. Lihat juga Ishak Mohd. Rejab. 1993. *op.cit.* hal.43

¹¹ Ahmad Abdul Garni. *Ibid.* hal.27

¹² *Ibid.* hal.28. Lihat juga Zakaria bin Ahmad Wan Besar. *op.cit.* hal.xi

¹³ Ahmad Abdul Garni. *Ibid.* hal.28-30.

¹⁴ Zakaria bin Ahmad Wan Besar. *op.cit.* hal.xiii

Dalam tahun 1912 Masihi, Tuan Hussein Muhammad Nasir berpindah pula ke Pantai Merdeka. Haji Omar bin Haji Din menggantikan Tuan Hussein Muhammad Nasir mengajar di Bohor. Haji Omar bin Haji Din merupakan bekas pelajar Tuan Hussein Muhammad Nasir. Di Pantai Merdeka, Tuan Hussein Muhammad Nasir membeli tanah seluas 160 relung termasuk kampung dan bendang. Setelah membina surau, Tuan Hussein Muhammad Nasir memulakan khidmatnya di sini. Para penuntut di pondok ini berjumlah kira-kira 400 orang. Penuntut yang tinggal di pondok diajar dari waktu pagi sehingga tengahari. Menantu Tuan Hussein Muhammad Nasir, Haji Abdul Ghani mengajar pada waktu petang dan malam.¹⁵ Antara bekas penuntut di sini yang menjadi tokoh agama ialah Haji Abdul Rahman bin Haji Abdullah (pengasas sekolah pondok di Batu Hampar), Haji Ismail bin Haji Sulaiman (pengasas sekolah pondok di Kampung Bukit Haji Omar, Merbok) dan Haji Ghazali bin Haji Arshad (pengasas sekolah pondok di Bagan Datok, Perak).¹⁶ Setelah lapan tahun mengajar di Pantai Merdeka, Tuan Hussein Muhammad Nasir mengambil keputusan untuk berpindah lagi. Ini kerana beliau tidak berpuashati dengan layanan yang diberi oleh orang kampung terhadap para penuntutnya. Tambahan pula, menantunya Haji Abdul Ghani bercadang untuk berpindah.¹⁷

Pada tahun 1920 Masihi, Tuan Hussein Muhammad Nasir berpindah ke Selengkoh, Sungai Limau, Kedah setelah membeli tanah seluas 40 relung. Kawasan ini tidak sesuai untuk didirikan pondok kerana terletak di tepi sungai dan berhampiran sawah. Keadaan tanah di kawasan itu menjadi becak dan berlumpur pada musim hujan. Keadaan ini menyebabkan jumlah penuntut berkurang, iaitu hanya 50 orang. Sambutan dari penduduk tempatan juga kurang kerana mereka asyik membuat bendang. Tempat ini juga terletak jauh dari jalan besar menyebabkan perhubungan menjadi sukar. Tuan Hussein Muhammad Nasir menetap dan mengajar di sini selama empat tahun.¹⁸

Akibat sambutan yang kurang, Tuan Hussein Muhammad Nasir berpindah ke Batu Enam Belas, Padang Lumat, Kedah pada tahun 1924 Masihi. Di sini, beliau membeli tanah untuk penempatan muridnya dan sawah padi. Sambutan orang ramai juga tidak sehebat sebelumnya. Para penuntut juga berkurangan iaitu hanya 40 buah pondok. Di sini, Tuan Hussein Muhammad Nasir tidak tinggal lama. Pada tahun 1929 Masihi, berlaku konflik antara Tuan Hussein Muhammad Nasir dan Haji Wan Sulaiman yang menyebabkan Tuan Hussein Muhammad Nasir tersingkir dari Kedah. Justeru Tuan Hussein Muhammad Nasir berpindah ke Pokok Sena, Kepala Batas, Seberang Perai.¹⁹

---

¹⁵ Ahmad Abdul Garni. *op.cit.* hal.31

¹⁶ Zakaria bin Ahmad Wan Besar. *op.cit.* hal.xiii

¹⁷ Ahmad Abdul Garni. *op.cit.* hal.32

¹⁸ *Ibid*

¹⁹ *Ibid.* hal.32-33

Tuan Hussein Muhammad Nasir membuka pondok di Pokok Sena dengan dilengkapi sebuah surau. Para penuntut di sini bertambah dari sebelumnya dengan jumlah pondok kira-kira 100 buah. Kira-kira dua tahun sebelum Tuan Hussein Muhammad Nasir meninggal, beliau cuba mengubah sistem pondok kepada sistem madrasah. Untuk tujuan tersebut, Tuan Hussein Muhammad Nasir membina sebuah bangunan sekolah. Seorang guru ditugaskan mengajar sebuah darjah permulaan dengan penuntut berjumlah 40 orang. Pelajaran yang diajar ialah bahasa Arab dan mata pelajaran lain. Sebelum sempat melihat kejayaan sekolah tersebut, Tuan Hussein Muhammad Nasir telah meninggal dunia.²⁰

Tuan Hussein Muhammad Nasir meninggal dunia pada 10 Februari 1936 Masihi ketika berusia 72 tahun. Jenazah beliau dikebumikan di tanah perkuburan Islam, Titi Gajah.²¹ Antara sekolah pondok Tuan Hussein Muhammad Nasir yang masih kekal ialah sekolah pondok di Batu 16 dan sekolah pondok di Pokok Sena. Di Batu 16, sekolah pondok dibuka semula pada tahun 1940 Masihi oleh Haji Yahya bin Haji Junid setelah lama Tuan Hussein Muhammad Nasir meninggal dunia. Sekolah tersebut dinamakan Madrasah Taufikiah al-Khairiah. Di Pokok Sena, al-Madrasah al-Khairiah diteruskan oleh anak Tuan Hussein Muhammad Nasir iaitu Haji Ahmad.²²

Karya-karyanya

Tuan Hussein Muhammad Nasir merupakan seorang ulama yang rajin berkarya. Kitab-kitab karangannya menjadi rujukan para pelajar pondok dan masyarakat umum. Menurut Ishak Mohd. Rejab, selama lebih kurang 49 tahun Tuan Hussein Muhammad Nasir berkecimpung dalam dunia penulisan, beliau berjaya menghasilkan 19 buah kitab²³ iaitu:

1. *al-Nur al-Mustafid fi Aqa'id Ahl al-Tauhid*

Kitab ini membincangkan tentang tauhid, iaitu ilmu untuk memantapkan akidah seorang muslim. Ilmu tauhid dipelajari supaya seseorang itu dapat mengenal Allah.²⁴

---

²⁰ *Ibid.* hal.33

²¹ Zakaria bin Ahmad Wan Besar. *op.cit.* Hal.xiv

²² Ahmad Abdul Garni. *op.cit.* hal.34

²³ Ishak Mohd. Rejab. 1993. *op.cit.* hal.45

²⁴ Kitab ini selesai ditulis pada tahun 1887 Masihi

2. *Tamrin al-Sibyan*

Kitab ini membicarakan tentang tauhid iaitu rukun Iman, rukun Islam, sifat dua puluh, zikir, sifat-sifat Rasul.²⁵

3. *Hidayat al-Sibyan*

Kitab ini membicarakan tentang akidah termasuklah iman, islam dan sifat 20). Selain itu, kitab ini turut membicarakan tentang fikah iaitu bersuci, solat, zakat, puasa dan haji.²⁶

4. *Hidayat al-Mutafakkirin*

Kitab ini membicarakan tentang akidah termasuklah wujud Allah, sifat, nama dan perbuatan Allah, risalah bagi Rasul dan hari kiamat.²⁷

5. *Kasr al-Iksir*

Kitab ini merupakan kitab tasawuf yang membicarakan mengenai *makrifatullah* dengan *mushahadah*. Kitab ini dapat membantu orang-orang yang ingin mengetahui secara mendalam mengenai cara mengenal Allah.²⁸

6. *Tadkir Qabail al-Qadhi*.

Kitab ini merupakan terjemahan Hadis Jawahir al-Bukhari, iaitu mengenai hadis-hadis yang diriwayatkan oleh Imam al-Bukhari.²⁹

7. *Qatr al-Ghaithiah*.

---

²⁵Kitab ini selesai ditulis pada hari Sabtu 1 Syaban 1318 Hijrah /1900 Masihi. Kitab ini diterbitkan oleh Maktabah Haji Abdullah bin Muhammad Nuruddin al-Rawi, Acheen Street, Pulau Pinang, dan dicetak kali ketiga oleh Matbaah The United Press, Pulau Pinang pada bulan Rabiul Akhir 1392Hijrah / 1972 Masihi. Kitab ini mengandungi 19 halaman.

²⁶Kitab ini selesai ditulis pada hari Isnin, 18 Muharram 1330Hijrah / 1912 Masihi. Kitab ini dicetak oleh Matba'ah bin Halabi, Thailand tanpa tahun. Kitab ini mengandungi 38 halaman.

²⁷Kitab ini selesai ditulis pada 3 Rabiul Awal 1337Hijrah / 1918 Masihi. Kitab ini dicetak kali pertama oleh Matbaah Persama, Achen Street, Pulau Pinang pada 3 Rabiul Akhir 1377Hijrah / 1957 Masihi. Kitab ini dicetak kali keenam oleh Percetakan al-Muarif Sendirian Berhad., Pulau Pinang. Kitab ini mempunyai 41 halaman.

²⁸Kitab ini selesai ditulis pada hari Khamis, 25 Rabiul Akhir 1336 Hijrah / 1917 Masihi. Kitab ini dicetak kali ketiga oleh Dar al-Huda Press, Pulau Pinang pada bulan Safar 1356Hijrah / April 1937 Masihi. Kitab ini mengandungi 12 halaman.

²⁹Kitab ini selesai ditulis pada tahun 1923 Masihi

Kitab ini membicarakan tentang ilmu hakikat dan tasawuf. Kitab ini dapat membantu mereka yang ingin menghiasi diri dengan akhlak terpuji dan menjauhi sifat-sifat keji.³⁰

8. *Bidayat al-Talibin*.

Kitab ini adalah kitab tasawuf, membicarakan tentang nazar yang menyampaikan kepada *makrifatullah*.³¹

9. *Hidayat al-Atfal*

Kitab ini membicarakan tentang tauhid, iaitu ilmu untuk memperbetulkan akidah seorang muslim.³²

10. *Malaqit al-Lamiyah wa al-Shafiah*.

Kitab ini membicarakan mengenai bahasa Arab dan ilmu saraf. Kitab ini sesuai untuk orang-orang yang ingin mempelajari ilmu tatabahasa Arab.³³

11. *Tafrih al-Sibyan*.

Kitab ini menceritakan tentang kelahiran Nabi Muhammad saw. Selain itu, kitab ini juga menceritakan tentang perjalanan hidup baginda sebagai seorang pesuruh Allah.³⁴

12. *Usul al-Tauhid*

Kitab ini membicarakan tentang ilmu tauhid iaitu ilmu untuk memantapkan akidah seseorang muslim. Selain itu, kitab ini turut membicarakan tentang fikah, iaitu mengenai perkara-perkara berkaitan ibadah seseorang muslim.³⁵

13. *Hidayat al-Nikah*.

---

³⁰ Kitab ini selesai ditulis pada hari Selasa 25 Jamadil Awal 1348Hijrah / 1929 Masihi. Kitab ini diterbitkan oleh Haji Abdullah bin Muhammad Nuruddin al-Rawi dan dicetak oleh United Press, Pulau Pinang. Kitab ini masih berada di pasaran kerana dicetak semula oleh Maktabah bin Halabi, Thailand. Kitab ini mengandungi 47 halaman.

³¹ Kitab ini selesai ditulis pada hari Sabtu 27 Rabiul Akhir 1344Hijrah / 1925 Masihi. Kitab ini dicetak oleh United Press, Pulau Pinang pada 1357Hijrah / 1938 Masihi (cetakan kedua). Kitab ini mengandungi 27 halaman.

³² Kitab ini selesai ditulis pada tahun 1917 Masihi

³³ Kitab ini selesai ditulis pada tahun 1925 Masihi

³⁴ Kitab ini selesai ditulis pada hari Selasa, 3 Rabiul Awal tahun 1341 Hijrah / 1922 Masihi. Kitab ini dicetak oleh Persama Press, Pulau Pinang pada tahun 1962 Masihi. Kitab ini mengandungi 42 halaman.

³⁵ Kitab ini selesai ditulis pada 6 Syawal 1346 Hijrah / 1927 Masihi. Kitab ini dicetak semula oleh United Press, Pulau Pinang pada 11 Jamadil Awal 1393 Hijrah / 1973 Masihi. Kitab ini mengandungi 83 halaman

Kitab ini merupakan sebuah kitab fikah yang membincangkan mengenai hukum perkahwinan dalam Islam.³⁶

14. *Tabsirah li Uli al-Albab.*

Kitab ini membincangkan mengenai ilmu tauhid, iaitu untuk memantapkan akidah seorang muslim.³⁷

15. *Hidayat al-Ghilman.*

Kitab ini membincangkan ilmu tauhid dan dapat dijadikan rujukan untuk seseorang yang ingin mengenal Allah.³⁸

16. *Majmuk al-La'ali.*

Kitab ini membincangkan ditulis dalam dua juzuk yang membincangkan tentang ilmu fikah termasuklah hukum sembahyang, wirid dan doa dalam bentuk soal-jawab.³⁹

17. *Tanbih al-Ikhwan fi Tadbir al-Ma'isyah wa Taslih al-Buldan.*

Kitab ini membincangkan tentang aspek sosial dan kaedah pemerintahan dan pembangunan negara menurut Islam.⁴⁰

18. *Nail al-Maram fi ma Yujabu Husnul Khitam*

Kitab ini merupakan kitab tasawuf yang membicarakan secara khusus beberapa amalan zikir dan wirid bagi mendapatkan *husnul-khatimah*.⁴¹

19. *Bunga Ganti*

Kitab ini merupakan sebuah kitab fikah yang membincangkan mengenai sembahyang qadha. Kitab ini merupakan kitab terakhir yang ditulis oleh Tuan Hussein.⁴²

Daripada 19 buah kitab karangan Tuan Hussein Muhammad Nasir, hanya 3 yang masih berada di pasaran iaitu *Hidayat al-Sibyan*, *Hidayat al-Mutafakkirin* dan *Qatr al-Ghaisiyyah*. Kitab-kitab lainnya ada yang disimpan di Perpustakaan Negara, Arkib Negara Malaysia (Cawangan Kedah dan Perlis) dan juga menjadi koleksi Wan Mohd. Shaghir bin Wan Abdullah.

---

³⁶ Kitab ini selesai ditulis pada tahun 1928 Masihi

³⁷ Kitab ini selesai ditulis pada tahun 1931 Masihi

³⁸ Kitab ini selesai ditulis pada tahun 1932 Masihi

³⁹ Kitab ini juzu pertama selesai ditulis pada hari Jumaat, 5 Jamadil Akhir 1350 Hijrah/ 1931 Masihi. Kitab ini juzu kedua selesai ditulis pada hari Isnin 20 Rejab 1350Hijrah / 1931 Masihi. Kitab ini merupakan naskhah tulisan tangan yang mengandungi 31 halaman.

⁴⁰ Kitab ini selesai ditulis pada tahun 1354 Hijrah/ 1935 Masihi.

⁴¹ Kitab ini selesai ditulis pada hari Ahad 6 Syaaban 1354 Hijrah/ 1935 Masihi. Kitab ini dicetak oleh The United Press, Pulau Pinang dan diusahakan oleh Haji Ahmad bin Tuan Hussein dengan tujuan mengumpulkan dana bagi pembiayaan al-Madrasah al-Khairiyah al-Islamiah, Pokok Sena, Kepala Batas.

⁴² Kitab ini selesai ditulis pada tahun 1354 Hijrah/ 1935 Masihi.

Sifat-sifat Terpuji Dan Tercela

Selain menulis tentang akidah dan fikah, Tuan Hussein juga menulis tentang tasawuf. Antara perkara yang dibincangkan termasuklah sifat terpuji dan tercela. Hal ini menunjukkan bahawa Tuan Hussein Muhammad Nasir merupakan ulama yang berpihak kepada golongan tradisional. Beliau juga berpegang kepada tasawuf Sunni, sama seperti al-Ghazali. Menurut Abdul Rahman, kaum reformis pada dasarnya tidak menentang tasawuf Sunni, sebaliknya golongan reformis menentang keras tasawuf tarekat dan tasawuf falsafah.⁴³ Menurut Taftazani, Al-Ghazali telah menerangkan jalan menuju Allah dalam bentuk latihan jiwa yang akan membawa seseorang itu menempuh fasa-fasa pencapaian rohaniah dalam tingkatan serta keadaan menurut jalan tersebut, dan akhirnya sampai kepada fana, tauhid, makrifat dan kebahagiaan.⁴⁴

Al-Ghazali menggambarkan latihan rohaniah yang sesuai dengan tabiat terpuji sebagai kesihatan kalbu. Kesihatan ini lebih penting daripada kesihatan jasmani, sebab penyakit anggota tubuh luar sekadar membuatkan seseorang hilang nikmat hidup, sedangkan penyakit kalbu akan membuatkan seseorang hilang nikmat pada kehidupan abadi. Menurut al-Ghazali, cara untuk memperoleh kesihatan kalbu perlu dipelajari oleh semua orang yang mempunyai akal-budi. Hal yang demikian ini kerana kalbu tidak terlepas dari penyakit yang jika dibiarkan akan marak, berkembang dan nampak jelas. Justeru seseorang manusia perlu mengetahui pembangkit dan penyebab sesuatu penyakit kalbu dan cara untuk mengubatnya.⁴⁵ Tuan Hussein Muhammad Nasir mempunyai pendapat sama dengan al-Ghazali apabila beliau menulis mengenai sifat terpuji dan tercela.

Dengan merujuk kepada al-Ghazali melalui kitab *Minhaj al-Abidin Ila Jannati Rabb al-Alamin*, Tuan Hussein Muhammad Nasir telah membahas tentang sifat-sifat tercela dan sifat-sifat terpuji serta proses pendakian ke arah mencapai kebahagiaan hakiki di dunia dan akhirat.

Sifat-sifat Tercela

1. Banyak Makan

Antara sifat-sifat tercela yang dibincangkan oleh Tuan Hussein bin Muhammad Nasir ialah banyak makan. Menurutnyanya:

Sangat gemar kepada makanan iaitu kinayah daripada sentiasa penuh perutnya itu dengan makanan dan sentiasa ingat kepada makanan yang lazat-lazat dan menuntut

---

⁴³ Abdul Rahman Abdullah. 2007. *Sejarah dan Tamadun Islam*. Kedah: Pustaka Darussalam Sendirian Berhad. Hal.135

⁴⁴ Taftazani, Abu al-Wafa al-Ghanimi. 1985. *Sufi Dari Zaman Ke Zaman: Suatu Pengantar Tentang Tasawuf* (tej.). Bandung: Penerbit Pustaka. Hal.166

⁴⁵ Al-Ghazali, Abu Hamid. 1334 Hijrah. *Ihya' Ulum al-Din*. Jilid .3. Kairo: Maktabah al-Babi al-Halabi. Hal.42

*akan ia. Bermula yang demikian itu membawa meluput akan waktu ibadat dan khidmat kepada Allah taala dan membawa kepada lupa dan tertutup mata hatinya daripada ingat kepada Allah taala.*⁴⁶

2. Banyak berkata-kata

Seterusnya, Tuan Hussein bin Muhammad Nasir member nasihat agar menjauhkan diri dari banyak berkata-kata. Menurutny:

*Tiada kebajikan pada banyak daripada berkata-kata mereka itu dengan perkataan yang tiada memberi faedah, melainkan perkataan mereka yang menyuruh ia dengan bersedekah, atau yang menyuruh ia dengan berbuat baik dan kebajikan, atau yang menyuruh ia dengan memperdamai antara segala manusia yang berkelahian.*⁴⁷

3. Suka kepada harta

Tuan Hussein bin Muhammad Nasir juga mengecam sifat seseorang yang suka dan berlumba-lumba mengumpul harta. Menurutny:

*Bermula harta dan segala anak cucu iaitu perhiasan kehidupan di dalam dunia jua ertinya yang berhias orang dengan keduanya di dalamnya. Bermula segala amal yang soleh yang berkekalan sekeliannya sampai kepada akhirat.*⁴⁸

4. Suka kepada kemegahan dan kuasa

Tuan Hussein bin Muhammad Nasir memberi peringatan agar menjauhi sifat suka kepada kemegahan dan kuasa. Menurutny:

*Bermula negeri akhirat dan kampung akhirat ertinya syurga iaitu kami jadi akan ia bagi segala mereka yang tiada berkehendak mereka itu akan ketinggian dan kemegahan di dalam bumi dan tiada berkehendak mereka itu akan membinasakan dan berbuat zalim dan aniaya di dalamnya.*⁴⁹

5. Suka kepada pujian

Seterusnya, Tuan Hussein bin Muhammad Nasir memberi ingatan tentang bahaya sifat seseorang yang suka kepada pujian kerana pujian boleh melekakan seseorang. Menurutny:

---

⁴⁶ Hussein Nasir. t. th. *Qatr al-Ghaisiyah. Fi Ilm al-Sufiah* . Pulau Pinang: Maktabah Haji Abdullah bin Muhammad Nuruddin al-Rawi. Hal.22-23

⁴⁷ *Ibid.* hal.23

⁴⁸ *Ibid.* hal.24

⁴⁹ *Ibid*

Maka jangan kamu sekalian memuji akan segala diri kamu.⁵⁰

6. Suka kepada dunia

Tuan Hussein bin Muhammad Nasir turut menasihatkan agar menjauhi sifat suka kepada kehidupan dunia yang bersifat sementara. Menurutnya:

Barangsiapa yang berkehendak ia dengan amalannya itu akan keuntungan dan balasan akhirat nescaya kami ganda baginya pada balasannya itu di dalam satu amalan sepuluh ganda balasannya hingga sampai tujuh ratus ganda dan lebih lagi iaitu atas qadar lebih kurang pada ikhlasnya di dalam amalnya itu. Dan barangsiapa berkehendak ia dengan amalannya itu akan keuntungan dan balasan dunia, nescaya kami datang baginya daripada dunia qadar amalnya jua. Jadi balasannya dengan ketiadaan ganda dan tiada baginya di dalam akhiratnya itu daripada balasan kebajikan.⁵¹

7. Sifat marah dan dengki

Tuan Hussein bin Muhammad Nasir turut mengecam sifat marah dan dengki. Tuan Hussein membawa hadis daripada Rasulullah:

Dan telah berkata Ibnu Umar kepada Nabi S.A.W., Apa suatu yang sepatutnya menjauh ia akan daku? Maka sabda Nabi S.A.W., Jangan engkau marah.

Sabda Rasulullah S.A.W., takut oleh kamu akan diri kamu, dan takut oleh kamu akan dengki, maka bahawasanya dengki itu memakan ia akan segala kebajikan seperti memakan oleh api akan kayu yang kering.⁵²

8. Sifat takabbur

Tuan Hussein bin Muhammad Nasir menyarankan agar menjauhi sifat takabbur. Menurutnya:

Jangan engkau paling akan pipi engkau dan muka engkau daripada manusia kerana takabbur engkau dan sombong engkau dan cela engkau. Dan jangan engkau berjalan di atas bumi berlenggang seperti berlenggang orang yang takabbur kerana bahawasanya Allah taala tiada kasih la akan sekalian orang yang membesar akan dirinya dan orang yang bermegah-megah dengan kelebihan yang ada pada dirinya.⁵³

---

⁵⁰ *Ibid*

⁵¹ *Ibid.* hal.24-25

⁵² *Ibid.* hal.25

⁵³ *Ibid*

9. Sifat *Riya'*, *Ujub* dan *Sum'ah*.

Akhirnya, Tuan Hussein bin Muhammad Nasir turut menasihatkan agar menjauhi sifat *riya'*, *ujub* dan *sum'ah*. Menurutny:

Riya' bermaksud memperlihatkan akan kebajikannya kepada orang. *Ujub* bermaksud hairan akan dirinya iaitu bahawa datang di dalam hatinya itu perasaan melihat akan amalan dirinya atau apa-apa kebajikan dirinya itu lebih daripada amalan dan kebajikan orang yang lain daripadanya, dan orang yang lain daripadanya tiada kuasa mendatang seumpama barang yang ia mendatang akan dia. *Sum'ah* bermaksud berkhabar-khabar ia kepada orang akan berbagai-bagai kebajikan yang ia kerja akan dia.⁵⁴

Keburukan sifat *mazmumah*

Selepas menerangkan tentang sifat-sifat tercela, Tuan Hussein bin Muhammad Nasir membincangkan tentang keburukan sifat-sifat tersebut dan tujuan menjauhinya. Menurutny:

Sifat *mazmumah* sekeliannya itu memberi cedera akan suluk orang yang salik dan mendinding akan makrifah orang yang *arif*, dan menutup akan *musyahadah* orang yang *musyahidin*, dan menggelap akan segala hati orang yang *muwahhidin*. Istimewa pula pada empat yang akhir itu iaitu *takabbur*, *riya'*, *ujub* dan *sum'ah*, maka sekeliannya itu sangatlah memberi cedera dan mendatang akan kecelakaan pada suluk mereka itu dan dinamakan sekeliannya itu dengan syirik *khafi*.⁵⁵

Sifat-sifat Terpuji

1. Taubat

Menurut Tuan Hussein bin Muhammad Nasir, seseorang perlu sentiasa melakukan taubat untuk membersihkan diri dari dosa. Menurutny:

Kembali daripada dosa yang ia jatuh kepadanya dengan segera iaitu dengan bahawa meninggal ia akan itu pekerjaan yang jadi berdosa ia dengan sebabnya dan menyesal ia dengan itu perbuatan yang jadi berdosa ia dengan dia dan cita-cita ia akan bahawa tiada kembali lagi kepada berbuat itu perbuatan yang jadi berdosa ia dengan sebabnya dan kembali balik segala hak yang jadi berdosa atasnya dengan sebab mengambil itu hak kepada tuannya dan mengucap dua kalimah syahadah jika jadi murtad ia dengan sebab mengerja ia akan itu pekerjaan yang jadi berdosa atasnya.⁵⁶

---

⁵⁴ *Ibid.* hal.25-26

⁵⁵ *Ibid.* hal.26

⁵⁶ *Ibid*

Maka taubat iaitu permulaan jalan bagi sekalian orang yang *salikin*. Taubat dapat menambah kebajikan dan menaikkan darjat bagi golongan yang *arifin*. Dan bagi taubat itu dua faedah; pertamanya mengkifaratkan segala dosa, keduanya mendapat darjat mulia sehingga menjadi kekasih Allah.⁵⁷

2. *Khauf*

Antara sifat terpuji yang turut dibincangkan oleh Tuan Hussein bin Muhammad Nasir ialah perasaan *khauf* iaitu takut kepada Allah. Menurutnyanya:

Dan adapun makna *al-khauf* maka iaitu ibarat daripada kecut hati dan gentar segala anggota daripada melihat akan luas pemerintahan Allah dan kuasanya dan kekerasannya dan ketinggian dan kebesarannya atau berubah segala tabiat anggotanya dan lemah ia dan kecut hatinya dan gementar ia pada ketika ingat ia akan hebat Allah taala dan murkanya dan siksaan.⁵⁸

3. *Raja'*

Tuan Hussein bin Muhammad Nasir menggalakkan seseorang agar sentiasa mengharapkan rahmat Allah dalam menjalani kehidupan seharian. Menurutnyanya:

*Dan adapun al-Raja' ertinya harap, maka iaitu ibarat daripada tuntutan hasil suatu yang disukai dan lagi kepujian pada syara' daripada Allah taala akan sebagai tuntutan yang berkekalan ia atau tuntutan ia daripada bahawa dijauh akan dia daripada suatu yang dibenci akan dia.*⁵⁹

4. *Zuhud*

Seterusnya, Tuan Hussein bin Muhammad Nasir turut menyarankan seseorang agar menghiasi dirinya dengan sifat *zuhud*. Menurutnyanya:

*Dan adapun zuhud maka iaitu ibarat daripada meninggal akan dunia melainkan qadar yang tiada dapat tiada daripadanya. Inilah pada yang sekurang-kurang pangkat zahid. Adapun bagi yang setinggi-tinggi pangkatnya maka iaitu yang meninggal akan barang yang lain daripada Allah taala dan berpaling ia daripadanya pada zahirnya dan batinnya. Dan setengah daripada maknanya iaitu meninggal akan tamak barang yang di dalam tangan manusia.*⁶⁰

---

⁵⁷ *Ibid.* hal.27

⁵⁸ *Ibid*

⁵⁹ *Ibid*

⁶⁰ *Ibid*

5. Sabar

Tuan Hussein bin Muhammad Nasir memuji seseorang yang sentiasa bersabar dalam mengharungi kesukaran. Menurutny:

Dan adapun sabar maka iaitu ibarat daripada menanggung hati dan segala anggota akan bala dan kesusahan yang datang daripada Allah taala. Dan menanggung akan kesusahan mengerjakan segala suruhan Allah taala, dan menanggung akan kesusahan meninggal akan segala tegahan Allah taala.⁶¹

6. Syukur

Tuan Hussein bin Muhammad Nasir turut memberi ingatan agar seseorang sentiasa bersyukur kepada Allah atas nikmat yang dikurniakan. Menurutny:

Dan adapun syukur maka iaitu ibarat daripada mengaku seorang dengan segala nikmat yang berlaku atasnya dan atas segala makhluk ini sekeliannya itu daripada Allah taala akan sebagai mengaku dengan hati ertinya iktikad dengan hati akan bahawasanya sekalian nikmat itu daripada Allah taala, dan mengaku dengan lidah seperti katanya alhamdulillah, dan mengaku dengan amal segala anggotanya.⁶²

7. Tawakkal

Menurut Tuan Hussein bin Muhammad Nasir, seorang Islam perlu sentiasa bertawakkal kepada Allah dalam segala urusan kehidupannya. Menurutny:

Dan adapun tawakkal maka iaitu berpegang ia atas Allah taala pada tiap-tiap halnya kerana sudah jazam ia pada iktikadnya akan bahawasanya Allah taala Rabb al-Alamin, yang mengada ia akan tiap-tiap suatu dan yang memilik akan dia, dan yang memerintah akan dia, maka dengan kerana yang demikian itulah ia berserah kepada Allah taala segala halnya dan berpeganglah ia atasnya, dan bergantunglah ia kepadanya pada tiap-tiap pekerjaan yang ia harap akan hasilnya kepadanya atau ia harap akan jauhnya daripadanya.⁶³

8. Mahabbah

Tuan Hussein bin Muhammad Nasir memuji sifat seseorang yang kasih kepada Allah. Menurutny:

Dan adapun mahabbah ertinya kasih akan Allah, maka ada kalanya dengan makna kasih hamba akan Allah, dan iaitu ibarat daripada bersegera hamba kepada mengerjakan segala

---

⁶¹*Ibid.* hal.28

⁶²*Ibid*

⁶³*Ibid.* hal.29

*jenis taat fardu dan sunat, dan bersungguh-sungguh dengan menjauh segala jenis maksiat kepada Allah atau yang menyerupai maksiat pada pihak ditegah akan dia iaitu segala yang makruh.*⁶⁴

9.Redha

Tuan Hussein bin Muhammad Nasir turut mengingatkan seseorang agar sentiasa redha dengan segala takdir Allah. Menurutnyanya:

*Dan adapun redha ertinya suka hati dengan barang yang datang daripada Allah. Maka iaitu ibarat daripada yakin oleh hamba dan tahqiq ia akan bahawasanya Allah taala iaitu adil ia pada segala qadanya dan qadarnya... Bermula tiap-tiap barang yang disuruh redha daripadanya seperti iman dan taat iaitu disuruh syukur dengan dia pula. Dan tiap-tiap barang yang tiada diharus redha dengan dia seperti kufur dan maksiat iaitu wajib keluar daripadanya dengan taubat.*⁶⁵

10.Ingat kepada Mati

Kemudian, Tuan Hussein bin Muhammad Nasir menasihatkan seseorang agar sentiasa mengingati mati. Menurutnyanya:

*Dan adapun zikr al-maut ertinya ingat kepada mati, maka iaitu sebab yang amat besar dan peringatan dan pengajaran yang amat terang bagi mendatang akan seseorang itu kepada mengerjakan akan segala kebajikan dan menjauh dan meninggalkan segala kejahatan dengan segera⁶⁶... tiap-tiap orang yang ingat akan mati iaitu membawa ia akan kurang gemarnya kepada dunia yang banyak dan membawa pula kepada berhadap dan mengerjakan ia dengan amalan akhirat kerana sudah ia lihat dengan mata kepala akan setengah-setengah orang yang mati iaitu meninggal ia akan beberapa harta yang banyak yang diperintah orang akan dia kepada pekerjaan yang sia-sia. Jikalau ia hidup nescaya tiada redha ia dengan itu pekerjaan.*⁶⁷

Perkara-perkara yang mencegah golongan *salikin* untuk sampai kepada Allah.

Tuan Hussein bin Muhammad Nasir juga membincangkan perkara-perkara yang mencegah orang-orang yang bersuluk untuk sampai kepada Allah berdasarkan kitab *Minhaj al-Abidin Ila Jannati Rabb al-Alamin*, karangan al-Ghazali. Hal ini termasuklah penghalang (*awaiq*), godaan (*awarid*), pembangkit

---

⁶⁴ *Ibid*

⁶⁵ *Ibid.* hal.30

⁶⁶ *Ibid.* hal.31

⁶⁷ *Ibid.* hal.32

(*bawa'ith*) dan pencela (*qawadih*).⁶⁸ Sebenarnya al-Ghazali menghuraikan tujuh proses yang perlu dilalui oleh seseorang hamba untuk mencapai kebahagiaan dalam beribadah iaitu ilmu, taubat, *awaiq*, *awarid*, *bawaith*, *qawadih* dan akhirnya pujian serta syukur.⁶⁹

Al-Ghazali menamakan kitab tersebut sebagai *Minhaj al-Abidin Ila Jannati Rabb al-Alamin*. Perkataan *abid* bermaksud orang yang sentiasa melakukan ibadah setelah beliau berusaha mempelajari ilmu pengetahuan. Hal ini merupakan amalan yang digemari oleh golongan bijak pandai dan merupakan jalan untuk mencapai kebahagiaan dan memperolehi syurga. Perkataan *minhaj* pula bermaksud jalan yang terang dan jelas yang wajib dilalui oleh orang yang mengusahakan sesuatu pekerjaan atau penuntut ilmu.⁷⁰ Al-Ghazali menerangkan bahawa beliau berupaya menulis kitab tersebut berkat pertolongan dan ilham yang dikurniakan oleh Allah kepadanya. Beliau berjaya menghuraikan tujuh proses yang perlu dilalui oleh seseorang untuk mencapai kebahagiaan dalam beribadat. Dalam penulisan kitab tersebut, al-Ghazali menggunakan bahasa yang menarik dengan pemilihan perkataan yang mudah difahami.⁷¹

Awaiq merupakan perkara-perkara yang mencegah seseorang *salik*⁷² untuk berbuat ibadat, khidmat dan taat kepada Allah dalam usahanya untuk mengenal Allah dan *mushahadah* akan Allah. Hal ini termasuklah segala perkara dunia, segala jenis makhluk, syaitan dan nafsu.⁷³

Awaridh merupakan perkara-perkara melintang dan menyekat perjalanan seseorang *salik* dalam melakukan ibadat dan ketaatan kepada Allah. Walau bagaimanapun, perkara-perkara ini tidak mencedera dan membinasa perjalanan seseorang *salik*. Antara perkara *awaridh* ialah:

1. Seseorang yang berhajat kepada rezeki bagi dirinya dan bagi orang di bawah tanggungannya. Dalam usaha mencari rezeki tersebut, seseorang *salik* terhalang daripada melakukan ketaatan dan ibadat kepada Allah. Untuk melepaskan diri dari perkara tersebut, seseorang *salik* perlu bertawakal kepada Allah dengan sebenar-benarnya, kerana Dialah yang mengurniakan rezeki. Selain itu, seseorang *salik* itu perlu juga menghabiskan segala waktu dengan melakukan ibadat kepada Allah secara bersungguh-sungguh.⁷⁴

---

⁶⁸ Zakaria bin Ahmad Wan Besar. *op.cit.* hal.80 dan 96. Abdul Rahman Abdullah. 1998. *Pemikiran Islam di Malaysia: Sejarah dan Aliran*. Kuala Lumpur dan Pulau Pinang: Dewan Bahasa dan Pustaka dan Universiti Sains Malaysia

⁶⁹ Al-Ghazali. 2001. *Minhaj al-Abidin Ila Jannati Rabb al-Alamin*. Beirut: Dar al-Bashair al-Islamiah. Hal.30

⁷⁰ *Ibid.* hal. 20-21

⁷¹ *Ibid.* Hal.30-31

⁷² *Salik* merupakan seseorang yang menjalani ibadat *suluk*

⁷³ Hussein Nasir. t. th. *Qatr al-Ghaisiyah. Fi Ilm al-Sufiah* . *op.cit.* .hal.81

⁷⁴ Hussein Nasir. *Ibid.* hal.33. Lihat juga Zakaria bin Ahmad. *Ibid.* hal.91

2. *Awaridh al-akhtar*, iaitu perkara-perkara yang sentiasa mengganggu hati, antara ingin melakukan pekerjaan tersebut dan tidak melakukannya. Jika dilakukan pekerjaan tersebut akan menyebabkan seseorang *salik* meninggalkan ibadat kepada Allah. Untuk mengatasi perkara ini, seseorang *salik* perlu menyerahkan kepada Allah segala perkara yang terlintas di hati, seterusnya cuba melupakan perkara tersebut. Dengan itu, dapatlah seseorang *salik* memfokuskan perhatiannya untuk beribadat kepada Allah.⁷⁵

3. *Awaridh* berbentuk *qada* daripada Allah yang menyekat seseorang *salik* daripada melakukan ibadat kepada Allah. Untuk mengatasi halangan ini, seseorang *salik* perlu redha terhadap *qada* Allah yang datang ke atasnya, sama ada dalam bentuk nikmat, kesusahan, kebajikan dan kejahatan.⁷⁶

4. Kesusahan dan bala yang menyekat seseorang daripada melakukan ibadat kepada Allah. Untuk melepaskan diri daripadanya, hendaklah bersabar dan teruskan berbuat ibadat kepada Allah.⁷⁷

Qawadih iaitu perkara-perkara yang mencedera pahala amalan orang yang *salik* kepada Allah. Terdapat pelbagai perkara termasuk dalam *qawadih*. Antaranya ialah segala sifat *mazmumah* yang disimpulkan sebagai *takabbur*, *riya'*, *ujub* dan *sam'ah*. Untuk melepaskan diri daripada perkara tersebut, seseorang *salik* perlu menghiasi dirinya dengan sifat-sifat *mahmudah* seperti ikhlas, khusyuk, tawaduk, meninggalkan cinta dunia, kemegahan, kebesaran, pangkat, jawatan dan harta.⁷⁸

Bawaith iaitu perkara-perkara yang membangunkan atau menggerakkan seseorang *salik* dalam melaksanakan ibadat kepada Allah iaitu semua sifat-sifat *mahmudah*. Antaranya yang penting ialah sifat *taqwa*, ertinya takut kepada Allah. *Taqwa* kepada Allah ialah gedung tempat keluar segala jenis kebajikan, tempat keluar segala amal yang sempurna dan segala amal yang diterima. Orang yang mempunyai sifat *taqwa* sentiasa dalam kegembiraan yang berkekalan sehingga akhirat, sentiasa dinaikkan kedudukan dan mendapat pula beberapa keistimewaan.⁷⁹

Begitulah pendapat Tuan Hussein Muhammad Nasir mengenai sifat terpuji dan tercela. Beliau amat mementingkan persoalan kalbu dalam membentuk sifat terpuji dan menjauhi sifat tercela. Tuan Hussein Muhammad Nasir bersetuju dengan Al-Ghazali yang mengatakan bahawa kalbu merupakan sumber *makrifat*. Al-Ghazali memberikan contoh berikut:

---

⁷⁵ Hussein Nasir. *Ibid.* hal.38. Lihat juga Zakaria bin Ahmad. *Ibid.* hal.93

⁷⁶ Hussein Nasir. *Ibid.* hal.38. Lihat juga Zakaria bin Ahmad. *Ibid.* hal.94

⁷⁷ Hussein Nasir. *Ibid.* hal.39. Lihat juga Zakaria bin Ahmad. *Ibid.* hal.94

⁷⁸ Hussein Nasir. *Ibid.* hal.39-40. Lihat juga Zakaria bin Ahmad. *Ibid.* hal.95-96

⁷⁹ Hussein Nasir. *Ibid.* hal.40. Lihat juga Zakaria bin Ahmad. *Ibid.* hal.96-97

*Jika kita membayangkan suatu lembah yang ke dalamnya mengalir air dari berbagai-bagai sungai, sehingga airnya lebih jernih serta bening atau mungkin juga begitu banyak dan deras, begitulah halnya kalbu yang bagaikan lembah itu. Sementara ilmu pula umpama air, dan panca indera bagaikan sungai-sungai. Terkadang ilmu menerobos kalbu lewat sungai-sungai panca indera ataupun pemikiran, lewat pelbagai pengamatan sehingga kalbu dipenuhi ilmu. Sungai tersebut boleh dibendung dengan menjauhkan diri dari keramaian serta hidup menyendiri, ataupun memejamkan mata. Sementara relung kalbu dapat digali dengan menyucikannya serta menghilangkan pelbagai penghalangnya, sehingga memancarlah sumber-sumber ilmu dari kalbu tersebut.*⁸⁰

Kesimpulan

Tuan Hussein bin Muhammad Nasir merupakan seorang ulama terkenal di Kedah. Beliau banyak memberi sumbangan dalam bidang pendidikan dan penulisan. Menerusi kitab *Qatr al-Ghaisiyyah Fi Ilm al-Sufiah*, Tuan Hussein bin Muhammad Nasir ada membicarakan persoalan sifat-sifat tercela dan terpuji dan perkara-perkara yang menghalang golongan *salikin* untuk menuju Allah. Tuan Hussein bin Muhammad Nasir membicarakan sifat-sifat tercela seperti banyak makan, banyak berkata-kata dan suka kepada harta dengan tujuan supaya masyarakat menjauhi sifat tersebut dalam kehidupan. Seterusnya, Tuan Hussein bin Muhammad Nasir membicarakan sifat-sifat terpuji seperti taubat, khauf dan raja' supaya masyarakat berusaha mengaplikasikan sifat-sifat tersebut dalam kehidupan. Seterusnya, Tuan Hussein membincangkan pula tentang perkara-perkara yang menghalang seseorang salik untuk menuju Allah. Perkara ini ditujukan khusus bagi golongan sufi yang berusaha menghampirkan diri kepada Allah. Secara umumnya, sifat-sifat tercela harus dijaui, manakala sifat-sifat terpuji perlu diaplikasi dalam kehidupan seharian seorang muslim supaya jiwa menjadi suci dan hampir dengan kebenaran. Perbicaraan tentang sifat-sifat terpuji dan tercela jelas menunjukkan bahawa Tuan Hussein merupakan seorang ulama yang berfikir tradisional.

Rujukan

Abdul Rahman Abdullah. 1998. *Pemikiran Islam di Malaysia: Sejarah dan Aliran*. Kuala Lumpur dan Pulau Pinang: Dewan Bahasa dan Pustaka dan Universiti Sains Malaysia

---

⁸⁰ Al-Ghazali, Abu Hamid. *Ihya' Ulum al-Din*. op.cit. hal. 170

Abdul Rahman Abdullah. 2007. *Sejarah dan Tamadun Islam*. Kedah: Pustaka Darussalam Sendirian Berhad

Ahmad Abdul Garni bin Haji Said. 1976/77. *Tuan Hussein Muhammad Nasir Kedah*. Latihan Ilmiah Ijazah Sarjana Muda Sastera (Sejarah). Kuala Lumpur. Universiti Malaya. Hal.27

Al-Ghazali, Abu Hamid. 2001. *Minhaj al-Abidin Ila Jannati Rabb al-Alamin*. Beirut: Dar al-Bashair al-Islamiah.

Al-Ghazali, Abu Hamid. 1334 Hijrah. *Ihya' Ulum al-Din*. Jilid .3. Kairo: Maktabah al-Babi al-Halabi.

Hussein Nasir. t. th. *Qatr al-Ghaisiyah.Fi Ilm al-Sufiah* . Pulau Pinang: Maktabah Haji Abdullah bin Muhammad Nuruddin al-Rawi.

Huzaimah Ismail, Baterah Alias dan Nafisiah Abdul Rahman. 2011. 'Hussain Mohd Nasir al-Mas'udi al-Banjari'. Dalam Mohd Rosdi Nik Ahmad (penyusun). *Ilmuan Nusantara: Mutiara Ilmu Tanah Serumpun*. Selangor: PTS Islamika Sdn. Bhd. Hal.173-174

Ishak Mohd. Rejab. 1993. 'Haji Husain Mohd. Nasir al-Masudi al-Banjari' dalam Ismail Mat (ed.). *Ulama Silam Dalam Kenangan*. Bangi: Penerbit Universiti Kebangsaan Malaysia.

Ismail Saleh. 1996. 'Tuan Hussein Kedah (1863-1936)' dalam *Biografi Ulama Kedah Darul Aman*. Alor Setar: Lembaga Muzium Kedah Darul Aman

Mustafa Mohd. Isa. 1990. *Alim Ulama di Negeri Kedah: Peranan Dua Orang Tokoh Dalam Perkembangan Persuratan Jawi*. Tesis Ijazah Doktor Falsafah, Pusat Pengajian Ilmu Kemanusiaan, Universiti Sains Malaysia, Pulau Pinang.

Taftazani, Abu al-Wafa al-Ghanimi. 1985. *Sufi Dari Zaman Ke Zaman: Suatu Pengantar Tentang Tasawuf* (tej.). Bandung: Penerbit Pustaka.

Zakaria Ahmad Wan Besar. 2009. *al-Jawahir al-Sufiyyah*. Abdul Basir bin Mohamad (ed.). Selangor: Mahzum Book Services.